Na začátku řepařského roku 2019

BEGINNING OF SUGAR BEET YEAR 2019

Situace v sektoru cukr – cukrovka jistě není jednoduchá, uvědomují si to všichni, pěstitelé řepy, její zpracovatelé i nevládní organizace, a zejména pak Ministerstvo zemědělství, které se snaží sektoru v době krize pomoci. Co způsobilo současnou krizi, je jasné, byl to přechod do volného trhu v roce 2017. Ten znamenal sice liberalizaci, rušení výrobních kvót jednotlivých členských zemí a volnost v produkci cukru, zároveň však způsobil i dosud trvající dlouhodobý propad cen cukru. Na zlepšení situace všichni netrpělivě čekají, doufejme, že přijde co nejdříve. Loni jsme nadto prošli opravdu „odstrašujícím" suchem. Úhrny srážek za vegetaci byly o 30–50 % nižší než dlouhodobý normál, někde i nižší. Přímým dopadem byl pokles výnosu u všech zemědělských plodin včetně cukrovky, výnosy klesaly o 20–50 %. Přijatá intervence MZe byla na místě, za což ministru Tomanovi patří velký dík. Náhrada alespoň 10 % normativních nákladů (někde i 20 %) pomůže alespoň částečně podnikům, které jsou v tíživé finanční situaci. Musíme věřit, že nadcházející sezona 2019/2020 bude lepší, že alespoň průběh počasí bude standardní a přinese průměrné či nadprůměrné výnosy; tomu můžeme po stránce agronomické pouze dopomoci.

Ekonomická situace v sektoru

Před dvěma lety jsme řešili ceny cukru okolo 450 €·t^{-1} a byla to pro nás krize, protože u většiny cukrovarnických společností jsou vzorce nastaveny na participaci z lepší prodejní ceny cukru nad hranicí 450 €·t^{-1}. V první polovině roku 2017 na jednáních na Evropské komisi (EK) v Bruselu a v rámci ekonomické komise CIBE dokonce zazněl i předpoklad, že by cena cukru mohla stoupnout až k hranici 500 €·t^{-1} a cena cukrovky k 30 €·t^{-1}. Současná realita je však velmi kritická a předpoklad osevu 2019 není optimistický. V rámci EU se předpokládá pokles ploch řepy asi o 5–10 %. Všichni vyčkávají a spekulují, co se během nejbližšího období stane, zejména pak velcí producenti – Německo a Francie, příp. i Polsko. Belgie a Nizozemsko chtějí dokonce svou produkci navýšit. Limitující je nyní výkupní cena cukrové řepy, která přímo souvisí s prodejní cenou cukru.

Aktuální ceny cukru se pohybují v rozmezí 300–350 €·t^{-1}, a to již je oproti stavu před dvěma lety opravdu velká krize. Všichni se snaží o přežití. Spotové ceny v západní Evropě sice stoupají i nad 400 €·t^{-1} bílého cukru, avšak většina produkce byla nakontrahována za nižší ceny a odběratelé cukru jistě nebudou operativně reagovat na růst cen cukru v EU vlivem sucha a nižší úrody v kampani 2018/2019 a nebudou chtít za cukr platit více.

V médiích se řeší nízká cena cukru v obchodech a téma, že by cena cukru mohla během roku stoupnout až na dvojnásobek současných cen 7,50 až 10 Kč·kg^{-1}, které však nejsou normální, odpovídají cenám před 30 lety. Je třeba veřejnosti připomenout, že normální stav je, když cukr stojí 15–20 Kč·kg^{-1}. Tato cena zajistí udržitelnou produkci cukrové řepy i výrobu cukru v Evropě. Nárůst nákladů v pěstitelské technologii, nárůst pachtovného a nárůst nákladů na pracovní sílu, v zemědělských podnicích i v cukrovarech, však uživatelé cukru neřeší! Konečný spotřebitel cukru je nadto ve vleku řetězců, které přímo nereagují na změnu cen cukru a stanovují si maloobchodní ceny dle svých potřeb a akcí. A pokud oficiální cena v EU klesá, tak v obchodech se to promítne zpravidla až za 6–12 měsíců, avšak cukrovary a pěstitelé to pocítí okamžitě. V opačném případě, je-li cena cukru nízká a předpokládá se růst cen v horizontu jednoho roku, hned se to řeší v médiích, jak to zatíží rozpočty domácností… ti, kdo jsou v obraze, se mohou jen nešťastně pousmát.

Světová cena cukru je bohužel také velmi nízká, pod hranicí 280–300 €·t^{-1}. Vliv na nižší cenu cukru ve světě mohou mít intervence Indie a export cukru z Indie za velmi nízké ceny dotované státem. Tuto situaci EK nyní monitoruje a bylo by dobré, pokud by ji mohla alespoň částečně ovlivnit. Největší producenti cukru jako Brazílie se nyní přeorientovali více na produkci biolihu, a až se cena cukru zlepší, poměr výroby cukru a biolihu opět změní.

Pomoc cukrové řepě v kritickém období

Ministerstvo zemědělství se snaží pomoci zachování rozměru pěstování cukrovky několika způsoby. První vstřícný krok byla výjimka ze strany ÚKZÚZ na použití neonikotinoidního moření pro osivo cukrovky v roce 2019. Řada států v EU tuto výjimku nemá, zejména pak Francie a Německo, také Itálie, Nizozemsko

a Velká Británie. Největší producenty cukru to určitě mrzí. Budou muset místo silnějšího, účinného a ekologičtějšího moření použít vícenásobnou aplikaci širokospektrálních insekticidů v prvních růstových fázích řepy. Pokud by bylo silné moření k dispozici i pro osev 2020, věříme, že MZe a ÚKZÚZ by řepařům opět vyhověly – není zde riziko přenosu neonikotinoidů z mořeného osiva na včely a jejich plod. Cukrovka v prvním roce prioritně nekvete, gutuje v minimálních případech a abraze při setí nepřichází u obalovaného osiva v úvahu. Silnější moření pomocí Cruiser Force pro osev 2019 je proto úspěchem a jednou z pomocí pěstitelům.

Dotace na sucho již byly zmíněny, pomohly zmírnit dopady nepříznivého průběhu počasí z roku 2018. Půda je však stále suchá, provlhčená je pouze v hloubce do 20 cm. Optimální by bylo, kdybychom se letos sucha díky srážkám zbavili, měli normální výnosy a nemuseli využívat možnosti dotací na sucho. Avšak frekvence sucha se zvyšuje, není již 1–2× za 10 let, ale zpravidla jednou za 3 roky a nejsou výjimkou i 2 suché ročníky po sobě. V kombinaci s oteplením je to pak pro růst cukrové řepy kritické. Proto jsou pěstitelé za jakoukoliv pomoc ze strany státu vděční.

Poslední, nikoliv však minoritní, pomocí je diskutovaný nový dotační titul do cukrovky – podpora likvidace plevelné řepy – ve výši cca 200 mil. Kč, rámcově 3 000 Kč·ha^{-1}. Plevelná řepa je v ČR velkým problémem a je potřeba ji likvidovat. Na pozemcích zamořených plevelnou řepou klesá výnos cukrovky o 50 %, někdy i více. Zvýšení nákladů na ruční práci, vykopávání a plečkování je 1–6 tis. Kč·ha^{-1}. Vícenáklady je třeba do budoucna odbourat. Pomoci lze pokrytím alespoň části nákladů na likvidaci novým dotačním titulem, který EK chápe jako ENVI, a i tímto způsobem se dále musí postupovat. Je třeba mít nový dotační titul notifikovaný Bruselem. I když jsme navrhli původně 6–8 cest, kterými se lze v dotačních titulech ubírat, EK dala prozatím zelenou pouze tomuto dotačnímu titulu, který nyní řeší MZe. Kontrolní mechanismy se budou se SZIF teprve nastavovat. Až bude tento dotační titul připraven k užití pěstiteli, věříme, že již v době podávání jednotné žádosti pro rok 2019, můžeme zahájit práci na dalších, ke kterým má EK ještě řadu dotazů.

Ze strany ministerstva také vidíme podporu systému Conviso Smart (ALS). Nicméně pro letošní rok se bohužel nepodařilo zaregistrovat Conviso odrůdu pro ČR, i když v řadě evropských zemí registrována je. Nebude-li registrována i pro rok 2020, budou se tyto odrůdy dovážet na Evropský katalog odrůd. Tento systém napomáhá udržitelnosti rozměru pěstování cukrovky zejména na řepařských půdách zamořených plevelnou řepou. Spolu s MZe je naším cílem, aby plocha cukrovky příliš neklesla.

Nakonec musím zmínit i nepřímou pomoc všem citlivým komoditám zvýšením vratky spotřební daně na naftu na úroveň podniků s živočišnou výrobou, tedy 9,50 Kč·l^{-1} pro podniky mající zastoupení citlivých komodit 0,1, tj. přibližně nad 10 % plochy podniku, osevního postupu. A cukrová řepa je jednou z citlivých komodit. Může tak přinést do podniku další zajímavé finance. Pro řepu by to znamenalo v přepočtu pomoc 500–750 Kč·ha^{-1}, pro celý podnik bude tato pomoc výrazně vyšší.

Věřím, že všechna uvedená opatření pěstování cukrovky podpoří a pomohou také překlenout nejkritičtější období, které dle předpokladů má trvat dva roky. Jeden z nich je téměř za námi, ve výhledu dalších 12 měsíců by již mělo dojít ke zlepšení a ceny se snad odrazí ode dna.

Jan Křováček, Svaz pěstitelů cukrovky Čech